

బీహార్ రాష్ట్రం

V.

కామేష్ ఏఆర్ ప్రసాద్ వర్మ

(జె. ఎల్. కపూర్, కె. సి. డిఎస్ గుప్తా)

మరియు రఘుబర్ దయాళ్, జెజె.)

హెబియస్ కార్పస్-విడుదల మరియు అరెస్టు-చట్టబద్ధత-వర్తించే సూత్రాలు-క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1898 (V ఆఫ్ 1898), పేజీ 491.

బివత్ గోపిను భారత శిక్షాస్మృతిలోని సెక్షన్ 323, 324, సెక్షన్ 511 ప్రకారం దోషిగా నిర్దారించి, నిర్దోషిగా ప్రకటించడాన్ని సవాల్ చేస్తూ అప్పీలుపై హైకోర్టు ఆరు నెలల కఠిన కారాగార శిక్ష విధించినప్పటికీ, కస్టడీలోకి తీసుకోకపోవడం, తీవ్ర అనారోగ్యం కారణంగా ఆసుపత్రిలో ఆర్మ్ డ్ గార్డ్స్ కింద ఉంచారు. ప్రతివాది దాఖలు చేసిన దరఖాస్తుపై, మెడికల్ అథారిటీ సిఫార్సు మేరకు జైలు మాన్యువల్ రూల్స్ ప్రకారం జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ అతన్ని విడుదల చేశారు. జైలు మాన్యువల్ రూల్స్ లోని రూ.549 ప్రకారం తన విడుదల షరతులతో కూడుకున్నదని పిటిషనర్ వాదించారు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద హైకోర్టును ఆశ్రయించిన ఆయనపై నాన్ బెయిలబుల్ అరెస్ట్ వారెంట్ జారీ చేసి ప్రాథమిక విచారణకు హాజరుకావాలని ఆదేశించింది. హైకోర్టు ముందు తన వాదన వినిపించేందుకు అవకాశం కల్పించాలని కోరుతూ జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ముందు వినతిపత్రం సమర్పించారు. జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ఎటువంటి ఉత్తర్వులు జారీ చేయలేదు కానీ హైకోర్టులో ప్రతివాది వేసిన పిటిషన్ నుండి, పాట్నా సీనియర్ డిప్యూటీ కలెక్టర్ అతన్ని అరెస్టు చేసి జైలుకు పంపాలని ఆదేశించినట్లు తెలుస్తోంది మరియు హైకోర్టులో అతని పిటిషన్ ఉపసంహరించబడింది. ప్రతివాది పిటిషన్ ను విచారణకు స్వీకరించిన హైకోర్టు అతడిని కస్టడీ నుంచి విడుదల చేయాలని ఆదేశించింది. జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ జారీ చేసిన విడుదల ఉత్తర్వులు బేషరతుగా విడుదల అని, అందువల్ల ఆయనను తిరిగి అరెస్టు చేయలేమని హైకోర్టు అభిప్రాయపడింది. ఆ ఉత్తర్వులను వ్యతిరేకిస్తూ ప్రత్యేక సెలవుపై రాష్ట్రం అప్పీలుకు వచ్చింది. జైలు మాన్యువల్ రూల్స్ రూల్ 549 ప్రకారం విడుదల చేసి ఉండాలని, మరే ఇతర నిబంధన కింద కాదని పిటిషనర్ వాదించారు.

ఆయనను ఏ నిబంధన కింద విడుదల చేశారో, ఏ చట్టబద్ధమైన అధికారం కింద తిరిగి అరెస్టు చేశారో ప్రభుత్వం స్పష్టం చేయలేదని, అందువల్ల అటువంటి చట్టబద్ధమైన అధికారం లేనప్పుడు, నిర్బంధం చట్టవిరుద్ధమని, అప్పీల్ విఫలం కావాలని పేర్కొంది.

ఎ.ఎస్.ఉల్బాయ్ ఎలెకో వర్సెస్ నైజీరియా ప్రభుత్వాన్ని నిర్వహించే అధికారి, ఎ.ఎన్.ఆర్., (1931) ఎ.సి. 662 దరఖాస్తు చేసుకున్నాడు.

క్రిమినల్ అప్పీలేట్ పరిధి: క్రిమినల్ అప్పీల్ నెం.242 ఆఫ్ 1960.

పాట్నా హైకోర్టు 124/58 జూన్ 2 న ఇచ్చిన తీర్పు, ఉత్తర్వులపై ప్రత్యేక సెలవు ద్వారా అప్పీల్.

అప్పీలుదారు కోసం ఎస్.వి.వర్మ.

ప్రతివాదిగా ఎ.ఎన్.ఆర్.చారి, డి.పి.సింగ్, ఆర్.కె.గార్గ్, ఎస్.సి.అగర్వాల్, ఎం.కె.రామమూర్తి వాదనలు వినిపించారు.

1962. ఏప్రిల్ 17. కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో..

బిపట్ గోపి అనే వ్యక్తిని నిర్బంధించే విషయంలో హెబియస్ కార్పస్ రిట్ కోసం రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226, క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ సెక్షన్ 491 కింద విచారణ జరుగుతున్న నేపథ్యంలో పాట్నా హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు, ఉత్తర్వులకు వ్యతిరేకంగా బిహార్ రాష్ట్రం ఈ అప్పీలును దాఖలు చేసింది. ప్రస్తుత ప్రతివాదిగా హైకోర్టులో పిటిషన్ ఉన్నారు.

పాట్నా జిల్లాకు చెందిన బిపట్ గోపిను సెక్షన్ 323 కింద దోషిగా తేల్చారు. 1957 నవంబర్ 29 న క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లోని సెక్షన్ 417 కింద నిర్దోషిగా విడుదల చేయడాన్ని సవాల్ చేస్తూ దాఖలైన అప్పీలుపై హైకోర్టు ఆరు నెలల కఠిన కారాగార శిక్ష విధించినప్పటికీ 1958 జనవరి 6 వరకు ఆయనను కస్టడీలోకి తీసుకోలేదని, ఆ తర్వాత కూడా పాట్నా మెడికల్ కాలేజ్ హాస్పిటల్ లో పేయింగ్ వార్డులో సాయుధ రక్షణలో ఉంచారని పేర్కొంది. తీవ్ర అస్వస్థతకు గురయ్యాడనే కారణంతో.. ప్రతివాది అభ్యర్థన మేరకు, సంబంధిత మెడికల్ అథారిటీ సిఫారసు మేరకు బిపట్ గోపిను జైలు మాన్యువల్ ప్రకారం 1958 మార్చి 11 న జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ విడుదల చేశారు. షరతులతో కూడిన ఖైదీలను విడుదల చేసే నిబంధన అయిన రూల్ అయిన రూల్ 549 కింద ఆయనను విడుదల చేశారని పిటిషన్ వాదన, అయితే ఈ నిబంధన కింద విడుదల చేసే వాస్తవాన్ని ప్రతివాది సవాలు చేశాడు. బిపట్ గోపిను హాజరుపర్చాలని కోరగా, వారు అలా చేయకపోవడంతో 1958 ఏప్రిల్ 27 న జారీ చేసిన ఉత్తర్వు ద్వారా వారి పూచీకత్తు బాండ్లను ఎందుకు జప్తు చేయకూడదో తెలియజేయాలని నోటీసులు జారీ చేశారు.

ఏప్రిల్ 29, 1958 న, బిపట్ గోపి జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ఉత్తర్వులకు వ్యతిరేకంగా ఆర్టికల్ 226 కింద పిటిషన్ దాఖలు చేశారు మరియు హైకోర్టు 1958 మే 1 న బిపట్ గోపి సోమవారం హాజరుకావాలని ఆదేశించింది, ఆ తరువాత 1958 మే 5 న ఈ పిటిషన్ ప్రాథమిక విచారణకు స్వీకరించాల్సి ఉంది.

మే 1, 1958 న, బిపట్ గోపి పాట్నా జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ కోర్టుకు హాజరై, పైన పేర్కొన్న పిటిషన్ ను హైకోర్టులో దాఖలు చేశానని, సోమవారం తాను అక్కడ హాజరు కావాల్సి ఉందని, తన కేసును హైకోర్టుకు సమర్పించడానికి తనకు అవకాశం ఇవ్వాలని, పోలీసుల చేతిలో తన దుష్ప్రవర్తనను నివారించడానికి తనకు అవకాశం ఇవ్వాలని అభ్యర్థించారు. జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ఏం చేశాడో చూపించే ఉత్తర్వు రికార్డులో లేదు, కానీ హైకోర్టులో ప్రతివాది దాఖలు చేసిన పిటిషన్ ను బట్టి పాట్నా సీనియర్ డిప్యూటీ కలెక్టర్ బిపట్ గోపిను కస్టడీలోకి తీసుకుని జైలుకు పంపాలని ఆదేశించినట్లు తెలుస్తోంది. గతంలో హైకోర్టులో బిపట్ గోపి దాఖలు చేసిన పిటిషన్ ను 1958 మే 2 న ఉపసంహరించుకున్నారు.

ప్రతివాది దాఖలు చేసిన పిటిషన్ ను 1958 మే 5 న విచారించిన హైకోర్టు కొన్ని సవరణలు చేసిన తర్వాత పిటిషన్ ను అనుమతించి బిపట్ గోపిను కస్టడీ నుంచి విడుదల చేయాలని ఆదేశించింది. పైన పేర్కొన్న పాట్నా జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ విడుదల ఉత్తర్వులు ఆయనను బేషరతుగా విడుదల చేయాలని ఆదేశించాయని, అందువల్ల ఆయనను తిరిగి అరెస్టు చేయలేమని హైకోర్టు పేర్కొంది. ఆ ఉత్తర్వుకు విరుద్ధంగానే రాష్ట్రం ప్రత్యేక సెలవుపై ఈ కోర్టుకు వచ్చింది, ఆర్టికల్ 134 (1) (సి) కింద దాని దరఖాస్తును హైకోర్టు కొట్టివేసింది.

ప్రతివాది దాఖలు చేసిన ఆర్టికల్ 226 కింద దాఖలైన పిటిషన్ పై విచారించిన హైకోర్టు హెబియస్ కార్పస్ రిట్ ఎందుకు జారీ చేయకూడదో కారణం చూపాలని పిటిషన్ రిజిస్ట్రార్ ఆదేశించింది. రాష్ట్రం రిటర్నులు దాఖలు చేయకపోవడం దురదృష్టకరమని, బిపట్ గోపిను ఏ అధికారంతో, ఏ అధికారం కింద జైల్ జైల్లో నిర్బంధించారో రికార్డుల ద్వారా స్పష్టంగా తెలియడం లేదన్నారు. నాన్ బెయిలబుల్ వారెంట్ జారీ చేయాలని ఆదేశించినట్లు జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొన్నారు. సీనియర్ డిప్యూటీ కలెక్టర్ ఆదేశాల మేరకు బిపట్ గోపిను అరెస్టు చేసినట్లు ప్రతివాది పిటిషన్ లో పేర్కొన్నారు. బిపట్ గోపిను తిరిగి అరెస్టు చేయమని ఆదేశించడానికి సీనియర్ డిప్యూటీ కలెక్టర్ కు ఏ అధికారం ఉందో ఈ రికార్డు నుండి స్పష్టంగా తెలియదు. 1958 మే 1 న బిపట్ గోపి ఎవరికి లొంగిపోయాడో స్పష్టంగా తెలియదని హైకోర్టు పేర్కొంది. నాన్ బెయిలబుల్ అరెస్టు వారెంట్ ను ఉపసంహరించుకోవాలని ఆదేశించారని, జారీ చేయాలని ఆదేశించిన నాన్ బెయిలబుల్ వారెంట్ ను ఎవరు ఉపసంహరించుకున్నారో నిర్ధారణ కోసం జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ కు రికార్డును పంపారని పిటిషన్ లో పేర్కొన్నారు. ఆ రికార్డును జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ కు కస్పర్మేషన్ కోసం పంపారు, ఆ తర్వాత

జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ఆ పని చేశారో కూడా చూపించలేదు. సరైన డాక్యుమెంట్లతో కూడిన సరైన రిటర్నులు లేనప్పుడు, బివత్ గోపీను తిరిగి స్వాధీనం చేసుకోవడానికి సంబంధించి అసలు ఏమి జరిగిందో తెలుసుకోవడం సాధ్యం కాదు మరియు ఆ కారణంగానే సరైన రిటర్న్ దాఖలు చేయడం అవసరం మరియు చాలా అధికార పరిధుల్లో పట్టుబడుతుంది.

జైళ్ల చట్టం కింద జారీ చేసే జైలు మాన్యువల్ రూల్స్ లోని రూ.549 ప్రకారం బివత్ గోపీ విడుదల జరిగిందని, షరతులతో కూడిన విడుదల ఉంటుందని పిటిషనర్ తరపున వాదించారు. రూల్ 549 యొక్క నిజమైన అర్థం మరియు పరిధి గురించి ఈ కోర్టు అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకోవడానికి పిటిషనర్ ఆత్మతగా ఉన్నారు, దీని ప్రకారం, బివత్ గోపీ విడుదల చేయబడింది. ఈ రికార్డులో ఆయన ఏ నిబంధన కింద విడుదలయ్యారో స్పష్టంగా తెలియడం లేదు. ఆర్టికల్ 226 కింద ప్రతివాది దాఖలు చేసిన పిటిషన్ ను బట్టి బివత్ గోపీ తీవ్ర అస్వస్థతకు గురయ్యాడనే కారణంతో విడుదలకు దరఖాస్తు చేసుకున్నట్లు తెలుస్తోంది. పాట్నా మెడికల్ కాలేజీలో క్లినికల్ సర్జరీ ప్రాఫెసర్ డాక్టర్ వి.ఎన్.సిన్హా, ఎఫ్.ఆర్.సి.ఎస్ బివత్ గోపీ ఈ వ్యాధితో బాధపడుతున్నారని, ఆయనకు అందిస్తున్న చికిత్సలో ఆయన మెరుగుపడటం లేదని రికార్డు సర్టిఫికేట్లలో పేర్కొన్నారు. ఆయనను విడుదల చేస్తే బాగుపడుతుందని కూడా అందులో పేర్కొన్నారు. ఇది 1958 ఫిబ్రవరి 21 న జరిగింది. మార్చి 1, 1958 న పాట్నా సివిల్ సర్జన్ మళ్ళీ డాక్టర్ వి.ఎన్.సిన్హాను ఖైదీ (బివత్ గోపీ) అనారోగ్యంతో మరణించే ప్రమాదం ఉందా అని అడిగారు. దీనిపై 1958 మార్చి 3 న డాక్టర్ వి.ఎన్.సిన్హా ఇలా అన్నారు:-

"వ్యాధి యొక్క సమస్యలు అంటే వెంట్రల్ హెర్నియా, ప్యూటిక్ అల్సర్ మరియు ఒత్తిడి మరియు స్ట్రెయిన్ సిండ్రోమ్ కొన్నిసార్లు ప్రాణాంతకంగా నిరూపించబడతాయి".

మరియు 1958 మార్చి 5 న, అతను మరణించే ప్రమాదంలో ఉన్నాడని, కానీ విడుదలైతే మెరుగుపడే అవకాశం ఉందని పేర్కొన్నారు. పాట్నా జిల్లా జైలు సూపరింటెండెంట్ ఈ వివరాలన్నింటినీ తెలియజేస్తూ జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ కు లేఖ పంపారు. దానిపై జ్యూడిషియల్ పేప్పర్ ఒక నోట్ తయారు చేశాడు, అందులో అతను ఇలా పేర్కొన్నాడు:

దీనికి సంబంధించి జైలు మాన్యువల్ రూల్ 548(1), (2), (3), రూల్ 549 చూడవచ్చు. పై నిబంధనల ప్రకారం పిటిషనర్ శిక్ష ఆరు నెలలకు మించకపోతే ఖైదీ విడుదలకు ఆదేశాలు జారీ చేసే అధికారం జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ కు ఉంటుంది. జైలు అధికారి నుండి విడుదలైన శిక్షా పత్రాన్ని బట్టి ఖైదీకి 4 (4) నెలలు మరియు 3 (3) రోజులు మాత్రమే శిక్షా కాలం ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది. దయచేసి ఈ నియమాలను గమనించి అవసరమైన ఉత్తర్వులు జారీ చేయవచ్చు".

జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ యొక్క ఉత్తర్వు "పరిస్థితులలో విడుదలకు అనుమతించబడింది". దీన్ని బట్టి బివత్ గోపీను ఏ నిబంధన కింద విడుదల చేశారో స్పష్టంగా తెలియదు. రూ.549 కింద విడుదల చేసి ఉండాలిందని, మరే ఇతర రూల్ కింద కాదని, ఫారం నెం.105 లో ఉన్న బివత్ గోపీ విడుదల ఉత్తర్వులపై ఆధారపడి ఉండాలని పిటిషనర్ తరపున వాదించారు. ఆ ఫారంలో రూల్స్ 548, 549, 552 ఉన్నాయి, సరికాని రూల్ ను స్కాప్ చేయాల్సి ఉంది, కానీ ఈ రూల్స్ ఏవీ స్కాప్ చేయబడలేదు. కానీ ఫారం దిగువన ఇద్దరు వ్యక్తుల ప్రకటన ఉంది, వారు బివత్ గోపీ బాధ్యతలు స్వీకరించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు.

మరియు అవసరమైతే అతని గడువు ముగిసే తేదీకి ముందు అంటే జూలై 9, జె 958 లో ఎప్పుడైనా లొంగిపోవడానికి కట్టుబడి ఉన్నామని పేర్కొన్నారు. ఫారం 105 లో సంబంధిత నియమాల మద్దతు ఈ క్రింది విధంగా పొందుపరచబడిందని ఆయన పేర్కొనవచ్చు:-

(1) రూల్ 549- జైలు లోపల కానీ, బయట కానీ ఆయన కోలుకుంటారనే ఆశ లేదు. ఇంట్లో చనిపోయే సౌలభ్యాన్ని అతనికి కల్పించడం వాంఛనీయమని నేను భావిస్తున్నాను.

(ii) నియమం 549- ఖైదీ అనారోగ్యంతో మరణించే ప్రమాదం ఉంది మరియు అతను విడుదలైతే అతను కోలుకునే అవకాశం ఉంది". జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ 1958 మార్చి 7 న జారీ చేసిన ఉత్తర్వులు, ఫారం 105 ప్రకారం రూ.549 కింద విడుదల చేయాలని నిర్ణయించారు. రికార్డుల్లో ఉన్న ఉత్తర్వులు ఆ విషయాన్ని స్పష్టం చేయడం లేదు. జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ఆదేశాల్లో కానీ, ఫారం 105 లో కానీ బిపాట్ గోపీను రూ.549 కింద విడుదల చేసినట్లు గానీ, మరే ఇతర రూల్ కింద విడుదల చేయలేదని పేర్కొనలేదు. బిపాట్ గోపీను ఏ నిబంధన కింద విడుదల చేశారో అఫిడవిట్ దాఖలు చేసిన ఏ రిటర్న్ లోనూ స్పష్టం చేయలేదని, ఆ తర్వాత ఆయనను తిరిగి అరెస్టు చేయడానికి చట్టబద్ధమైన అధికారం ఏమిటో చూపించలేదని పేర్కొంది.

దీనికి సంబంధించి లార్డ్ అప్కిన్ ఎసుగ్బాయ్ ఎలెకో వర్సెస్ నైజీరియా ప్రభుత్వాన్ని నిర్వహించే అధికారి చేసిన పరిశీలనలు సముచితమైనవి మరియు వర్తించేవి:

"బ్రిటన్ న్యాయశాస్త్రం ప్రకారం, కార్యనిర్వాహక వర్గంలోని ఏ సభ్యుడూ ఒక బ్రిటీష్ కర్త యొక్క స్వేచ్ఛ లేదా ఆస్తిలో జోక్యం చేసుకోలేడు, అతను కోర్టు ముందు అతని చర్య యొక్క చట్టబద్ధతకు మద్దతు ఇవ్వగలడు. కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ ముందు న్యాయమూర్తులు ఇటువంటి విషయాలను నిర్ణయించడానికి వెనుకాడకూడదనేది బ్రిటీష్ న్యాయ సంప్రదాయం" ఈ దేశంలో అవలంబించబడిన అదే న్యాయశాస్త్రాన్ని ఈ విరుద్ధమైన న్యాయస్థానాలు అధికార పరిధిని కలిగి ఉంటాయి. బిపాట్ గోపీను తిరిగి అరెస్టు చేయడానికి చట్టబద్ధమైన అధికారం ఏదీ లేదని మరియు అటువంటి చట్టబద్ధమైన అధికారం లేనప్పుడు బిపాట్ గోపీ నిర్బంధాన్ని సమర్థించలేమని మరియు చట్టవిరుద్ధమని ఈ కేసులో చూపించబడలేదు. ఈ పరిస్థితుల్లో ఆర్టికల్ 226 కింద ఉన్న పరిహారాలు ఈ కేసు వాస్తవాలకు సరిగ్గా వర్తిస్తాయి. అందువల్ల ఈ అప్పీలును కొట్టివేస్తున్నాం.

అప్పీల్ కొట్టివేయబడింది.

(1) (1931) క్రీ.శ. 662 670